

Francija se je odločila za podaljšanje obvezne vojaške službe

Premier Flandin pravi, da se bo Francija zavarovala pred sovražnim napadom. Nemčija bo morda povabljena na navalistično konferenco. Poljska odklanja militaristične zveze, ki bi jo lahko zapletle v vojno za obrambo drugih držav. Italija ne pričakuje uspehov od konference v Stresi

Pariz, 3. apr. — V bojazni, ki je izvala oborožitev Nemčije, je Francija odločila, da pripravi pod zastavo vse vojaške letalke, ki bi imeli dobiti ta mesec opust.

To je bilo razvidno iz govora premierja Flandina, ki ga je imel v poslanski zbornici pred začetkom sedanjega dne. Flandin je izjavil, da se bodo člani vrhovnega armadnega štaba sešli 5. aprila na posebni konferenci in razpravljali o tem predlogu. Že sedaj je gotovo, da se bodo izrekli za podaljšanje obvezne vojaške službe.

Premier je v svojem govoru poudarjal, da mora biti Francija pripravljena na vse eventualnosti. Storit mora vse v interesu svoje obrambe, da ne bo nenačelna v slučaju sovražnega napada. To ji bo omogočilo, da proste roke na konferencah v Stresi, Ženevi in Moskvi. Parlament je odobril Flandinovo izjavo in izrekel zaupnico njegovi vladi s 410 proti 134 glasovom.

"Francija ne more mirno gledati, ko Nemčija trga versajsko pogodbo in se oborožuje", je rekel Flandin. "Utrditi mora svoje meje in biti pripravljena tudi sovražnemu napadu."

London, 3. apr. — Nemčija, ki je kršila versajsko pogodbo, bo morda povabljena na navalistično konferenco, ki bo v kratkem odprta. Prvotni načrt je bil, da se na konferenco udeležijo vse velike sile, ki so podpisale washingtonski in londonski pomorski pogoji, toda zadnji razvoj je razdalje velesile uverilo, da je odločanje Nemčije na navalistični konferenci potrebno. Nemčija je že prej zahtevala, da mora biti njena pomorska sila enako velika kakor Francija.

Varšava, 3. apr. — Anthony Eden, britki odposlanec, je včeraj konferiral s predstavnikom poljske vlade o oborožitvi Nemčije in drugih vprašanjih, ki v tem trenutku vzbujajo Evrope in ogrožajo mir. Detajli razgovorov niso bili objavljeni, pač je znano, da je Eden skušal pridobiti Poljsko za varnostni akt za vzhodno Evropo, katerega želja Francija in Rusija. Pri tem pa ni imel uspeha, kajti Poljska se je odločno izrekla proti militarističnim zvezam, ki bi jo lahko vrgle v vojno za obrambo interesov drugih držav.

Danes se bodo razgovori nadaljevali, jutri pa bo Eden odšel v Prago, kjer bo ostal nekaj ur, nakar se bo vrnil v London, da parlamentu poroča o rezultatu svoje misije.

Rim, 3. apr. — Prva zname, da bo konferenca v Stresi, ki se odprla 11. aprila, samo navalistična konferenca in nič drugega, saj se že pojavila. Mussolini je izjavil, da "Popolo d'Italia" je namreč objavil uvodnik, v katerem je rečeno, najnižje ne pričakuje tudež od streske konference.

Episkopi kandidatje dosegli nekaj uspeha
Los Angeles, Cal. — Demokratska episkopska frakcija, katero vodi Lipton Sinclair, je izvojevala nekaj uspehov v volilni bitki. Zadnji teden v Los Angelesu, kjer je bil eden episkopi kandidatov, so ga odločno podprli. Sinclor je bil eden episkopi kandidatov za sedež v ožje volilni skupini. Šest episkopi kandidatov za sedež je proklamiral, ampak trije kandidati za sedež so izvoljeni.

Domače vesti

Ze tretjič operirana
Waukegan, Ill. — Rosie Križaj, članica društva št. 14, se je morala podvreči težki operaciji, ki je že tretja v njeni bolezni. Bolna je že več let. Nahaja se v bolnišnici Northwestern University Medical School v Chicagu.

HBZ za hrvaške vstane v Franciji
Pittsburgh, Pa. — Gl. odbor Hrvatske bratske zajednice je sklenil, da zajednica prispeva iz svoje blaginje vsoto \$300 za odvetniško obrambo treh Hrvatov, ki so v zaporu v Franciji na obtožbo, da so sodelovali pri atentatu na kralja Aleksandra. Obtoženi Hrvati so Mijo Kralj, Ivan Rajčič in Zvonimir Pospišil.

Nov grob v Panni
Pittsburgh, Pa. — Zadnje dni je tu umrla Mary Pečjak, stara 54 let in doma iz Gradenca pri Žužemberku. V Ameriki je bila 33 let in tu zapuša moža in tri hčere, v starem kraju pa starše.

Rojaka iščejo
Cleveland. — Okrožno sodišče v Ljubljani bi rado izvedelo, kje se nahaja Frank Suhadolnik, rojen leta 1863 v Rakitni in kateri je pred 30 leti odšel v Ameriko. Sodnja ga poziva, naj se zgleda, če je še živ, vsaj do 1. marca 1936, drugače ga bodo s tem datumom razglasili uradno za mrtvega.

Klerki porazili kompanijsko unijo

New York. — Klerki, upošteni pri Erie Railway Co., so pri volitvah, ki so se vršile pod nadzorstvom federalnega delavskega odbora, porazili kompanijsko unijo z veliko večino. Te volitve so tudi končale kontroverzo, ki se je pričela pred 14. leti, ko je kompanija preklicala pogodbo z bratovščino železniških klerkov in ustanovila kompanijsko unijo, nad katero so imeli njeni uradniki absolutno kontrolo.

Monarhistični izgredi na Grškem

Atene, 3. apr. — Včeraj so bile burne demonstracije proti vladi zaradi zapornih kazni nad vodilnimi uporniki v zadnji Venizelosovi revoltili. Demonstracije, med katerimi je bilo največ dijakov, so grozili vladi z novo revolto, če ne obsoodi upornikov na smrt. Vzklikali so za monarhijo in psovali Tsaldarisovo vladu. Vsa javna poslopja so bila zastražena z močnimi policijskimi in vojaškimi četami.

TOVARNAR NAPA-DA PREISKAVO TRGOVINE Z OROŽJEM

London, 3. apr. — General Herbert Lawrence, predsednik Vickers Ltd., največjega britskega municijskega podjetja, je podal izjavo, v kateri kritizira preiskavo trgovine z orožjem in municijo, ki jo vodi ameriški senatni odsek.

V izjavi pravi, da evidenca, ki jo je odkrila ameriška preiskava, ni zanesljiva. Izpki iz osebnih pisem, ki so bili objavljeni, tolmačijo vso stvar v drugačni luči nego je v resnici. Lawrence je tudi pobijal obdolžbe, da njegova kompanija, ki izdeluje orožje in municijo, propagira vojno. Ako bo Anglija sledila zgledu Amerike in odredila preiskavo orožne trgovine, ji bo njegova firma izročila vse podatke in dokumente, ki jih bo zahtevala.

Lawrence je odgovoril major J. E. Marston, delničar Lawrencevega koncerna. Dejal je, da bi moral Lawrence, ki se je udeležil bitke v Gallipolu, Turčija, vedeti, da so kroge iz topov, ki jih je izdelala njegova firma, ubijale angleške vojske. Marston je tudi vprašal Lawrence, ali ima njegova firma municijsko tovarno v Turčiji, kar je zanikal. Pripisal je, da je njegova kompanija poslala nekaj tankov in vojaških letal Turčiji, ne pošilja pa municije in orožja Nemčiji. Dejal je, da angleška vlada strogo nadzira pošiljanje orožja v druge države in ne sme izvršiti nobenega naročila brez njenega dovoljenja.

Verski car Voliva poražen v Zion Cityju

Zion City, Ill. — Wilbur Glenn Voliva, ki je bil zadnjih 23 let absolutni diktator v mestecu Zionu ne samo v verskih rečeh, temveč tudi v vseh posvetnih zadevah, je bil zadnji terek strmoglavljen pri mestnih volitvah. Vsi njegovi kandidati za mesto npravo so bili poraženi razen enega — in še ta je bolj naklonjen nasprotnikom kakor svoje-mu glavarju. Zmagali so kandidati neodvisne stranke, ki so zastopili Volivino cerkev, drugače pa so prav tako reakcionarni kakor Voliva. Ko je Voliva izvedel za volilni izid, je rekel: "Zmagal je hudič..."

Kubanska diktatura zadala hud udarec delavstvu

Havana, Kuba. — Civilna in militaristična diktatura, ki je sledila revolucionarni stavki, je zadala hud udarec kubanskemu delavstvu. Vsi skladi in druge imetje delavskih organizacij so bili konfiscirani. Vojaki in policaji so navalili v unijske urade in jih zaprli in unijske aktivnosti so popolnoma ustavljene. Veliko število delavskih uradov je vojaštvu razdeljalo, kakor tudi rekorde, pohitvo in drugo opremo.

DEMOKRATJE POBIJAJO ROOSEVELTOV PROGRAM

Zahtevajo odpravo NRA, AAA in drugih "newdealskih" institucij

SKRAJNI NACIONALIZEM!

Washington, D. C., 3. apr. — Revolta demokratskih senatorjev proti "newdealski" politiki in diktatom iz Bele hiše je odprla akcijo o Rooseveltovem programu javnih del, ki ga mrevarajo v kongresu že več tednov. Senator M. E. Tydings, demokrat iz Marylanda je včeraj silovito kritiziral Rooseveltovo administracijo in zahteval odpravo NRA, AAA in drugih ustanov, o katerih je rekel, da so v škodo deželi in ovirajo njeno ekonomsko okrevanje. Vse te ustanove je označil za spake, katere je treba preklicati.

Glass, Copeland in McKellar, člani konferenčnega odbora, pred katerim je sedaj Rooseveltov relifni program, so se tudi uprli in odklonili predsednikovo zahtevo glede izključitve provizije, ki določa, da države in okrajni potrošijo eno tretjino vsote devetsto milijonov, katero imajo dobiti od federalne vlade, za direktno uposlitev brezposelnih.

Tydings je tudi obdolžil administracijo, da zagovarja politiko skrajnega nacionalizma, ki tira Združene države v isto smer kakor Nemčija, Italija in Rusija. Obsodil je uničevanje bombaz, živl in drugih dobrin, ki je rezultiralo v povišanju cen ter obdolžil administracijo, da ni izpolnila kampanjskih obljub. Dejal je, da je kongres odobril ustanovitve NRA in AAA pod pritiskom depresije in zato ni posvetil dovolj pozornosti tej zakonodaji. Namesto, da bi NRA zmanjšala brezposelnost, jo je povečala. Podpiral je trupe in monopole v škodo malim podjetnikom. Cimprej se te ustanove odpravi, tem bolje bo za deželo, je dejal Tydings.

Spanija še vedno brez vlade

Madrid, 3. apr. — Premier Lerroux, ki je zadnji teden podal ostavko, je bil včeraj drugič povabljen, naj organizira novo vlado. Lerroux je na povabillo predsednika Zamore poskušal že zadnji teden, toda v soboto je vrnil mandat, nakar je bil Jose Martinez de Velasco povabljen, a tudi ta ni imel sreče.

Enajstletna črnka je porodila otroka

Richmond, Va. — Zamorska deklica Virginia Morris, ki je stara enajst let, je 29. marca porodila otroka.

NOV NAČRT DAJE PREDSEDNIKU DIKTATORSKO OBLAST

Washington, D. C., 3. apr. — Senatni municijski odsek je včeraj predložil zakonski načrt, ki daje predsedniku diktatorsko oblast v vojnem času. Načrt določa regimentacijo industrij in posameznikov v vojnem času in drastično obdavčenje dohodkov.

Avtorji načrta pravijo, da bi ta zakonodaja preprečila inflacijo v vojnem času in poznejšo deflacijo.

V slučaju vojne bi predsednik lahko pozval uradnike korporacij v vojaško službo in ne bi smeli prejemati druge plače razen tiste, ki jo določi vojni departament in podvrčel se bi moral militarističnim zakonom. Načrt dalje predvideva licenziranje industrij, določanje cen in zasego privatnega imetja.

Za kršilce take zakonodaje so določene stroge kazni. Oseba, ki bi kršila zakon in bila spoznana za krivo, bi morala plačati \$100,000, stroške prosekucije in poslana v enoletni zapor.

Avtorji osnutka pravijo v izjavi, da je ta zakonodaja naperjena proti grmadenju profitov v vojnem času.

Cikaške volitve

Chicago. — Zadnji terek so Cikažani volili župana in ostale mestne uradnike. Edward J. Kelly, demokrat, ki je zadnje dve leti županil namesto pokojnega Cermaka, je bil izvoljen za prihodnja štiri leta s 798,150 glasovi. Republikanski kandidat Wetten je dobil 166,571 in Jenkins, kandidat "tretje stranke", 87,726 glasov. S Kellyjem vred so bili izvoljeni demokratje za vse ostale urade. Socialisti so bili prvič v 30 letih brez kandidatov, komunistične kandidate je pa volilna komisija pred nekaj tedni zagnala z glasovnice. Okrog polovica upravičenih volilcev se je udeležila volitev.

Vnuk pesnika Longfellowa — komunist

Boston. — Profesor Henry W. Longfellow, vnuk znamenitega ameriškega pesnika Longfellowa, je bil zadnje dni po videle-ljih Ameriške legije v državi Massachusettsu obtožen, da je komunist, ki vodi komunistično večerno šolo v Bostonu.

Energičen nastop Švice proti nacijem

Hitler mora vrniti ugrabljenega antifašista

Bern, Švica, 3. apr. — Švicarska vlada je včeraj poslala v Berlin energično noto, v kateri zahteva, da morajo nemške oblasti poslati nazaj v Švico Bertolda Jacoba, protinacijakega žurnalista, ki je bil zadnji mesec ugrabljen v Bazlu in skrivoma odveden v Nemčijo. Švicarska vlada se sklicuje na pogodbo z Nemčijo, na podlagi katere zahteva povratek žurnalista.

Jacob so ugrabili tajni nacijski agenti, ki so izkoristili javno maskarado v Bazlu in maskirani prijeli beguna. Jacob je pred več meseci, ko je bil v Strassbourgu v Loreni, objavil članek, v katerem je napovedal, da bo Hitler še to pomlad vrgel versajski pakt v koš in uvedel splošno vojaško dolžnost v Nemčiji. To dokazuje, da je imel Jacob dobre zveze z Berlinom in valed tega je bil zelo nevaren Hitlerjevemu režimu.

Zmaga voznikov tovornih avtov

Worcester, Mass. — Organizirani vozniki tovornih avtov so po tridnevni stavki izvojevali delovni teden 40 ur in zvišanje mezd za deset odstotkov.

KONGRESNIK LUNDEEN POJASNIL SVOJ NAČRT

"Kje naj vlada dobi denar?" je glavni ugovor opozicije

VLADA LAHKO DOBI DENAR!

Chicago. — (FP) — Lundeenov načrt socialnega zavarovanja, katerega so podprle številne unije, Ameriške delavske federacije in druge delavske organizacije in katerega je delavski pododsek nižje kongresne zbornice priporočil v sprejetje, je pojasnjeval in zagovarjal njegov avtor, kongresnik Ernest Lundeen iz Minnesote, na konferenci, ki jo je sklical čikaški komitej za socialno zavarovanje, velenjen v Ameriški delavski federaciji.

Lundeen je dejal, da Washington ugovarja njegovemu načrtu, češ, da vlada ne bi mogla nositi stroškov in slučaju, da ga kongres sprejme. Načrt določa \$10 tedenske podpore delavcu, ki izgubi zaslužek in nadaljnje \$3 za vsako odviano osebo. To je minimalna vsota, ki bi jo prejemal brezposelni delavec, dokler ne najde druge službe. Stroški tega zavarovanja bi znašali \$3,500,000,000 do pet milijard in vključujejo tudi plačevanje obilne mezd v vsaki obliki.

Ko so kongresniki obiskali Roosevelta v Beli hiši in mu povedali, da ne morejo podpirati Wagner-Lewisovega načrta socialnega zavarovanja, ker se bo je zamere pri volilcih, je Roosevelt odgovoril, da vlada nima denarja za Lundeenov načrt.

Lundeen je poudaril, da vlada lahko dobi denar, samo če hoče. Ako bi naložila tako visoke davke na dohodke in dedščine kakor jih je Anglija l. 1928, bi vlada imela takoj pet milijard dolarjev na razpolago. Amerika ima večje bogastvo nego Anglija in dovolj denarja. Vprašanje je le, če hoče Roosevelt črpati to bogastvo za financiranje socialnega zavarovanja.

Lundeenova izjava, da je delavski pododsek povabil Greena, predsednika Ameriške delavske federacije, na zaslišanjanje, da pove svoje mnenje o načrtu, kar pa je odklonil, je ustvarila presenečenje. Prav tako je bila povabljen Frances Perkins, načelnica delavskega departamenta, ki se tudi ni odzvala. Green je kritiziral Wagnerjev-Lewisov osnutek kot pomanjkljiv, toda ko je bila prilika, da odobri Lundeenov načrt, se je skril.

Lundeen je dalje rekel, ako bo delavstvo stalno in odločno pritiskalo na kongres, ni izključena možnost sprejetja njegovega načrta.

Družba mora izplačati zaostalo mezdo

New York. — A. Rosenberg, direktor pokrajinskega delavskega odbora, je odredil, da mora James Butler Co., ki lastuje veliko število verižnih prodajaln v New Yorku in drugih mestih, plačati zaostalo mezdo delavcem. Družba je namreč kršila določbe pravilnika in ni plačevala minimalne mezd. To je ugotovila preiskava delavskega odbora, ki je sedaj odredil, da mora kompanija izplačati vsoto, za katero so bili delavci prikradjani.

Smrt Adlerjeve vdove

Curich, Švica. — Tukaj je umrla Emma Adler, žena pokojnega dr. Viktorja Adlerja, ustanovitelja avstrijske socialne demokracije. Zadnja leto je stanovala pri svojem sinu Frideriku Adlerju, tajniku Delavske in socialistične (druge) internacionale. Pokojna Adlerjeva je bila odlična socialistinja in pisateljica.

Delavci skušajo zajeziti poplave, ki so povzročile veliko razdejanje v mestu Kennett, Mo.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna: za Zdravstveno dravstvo (liven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cetero \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za Ameriko \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cetero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisi dopisov in neslovesnih člankov se vrstijo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrstijo pooblaščenim in v skladu, da je pridobil postalo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov za vse, kar ima stik s listom: PROSVETA, 2457-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oplašilo, pri primer (Feb. 28, 1935), poleg vsega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravilno, da ne vam list ne ustreli.

138

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

"The Hairy Ape" (Poročena opica)

Detroit, Mich. — Kdor se zanima za moderno dramsko literaturo, mi bo nedvomno pritril, da je slovit pisatelj Eugene O'Neill eden njenih najmočnejših predstavnikov. Njegova dela vzbujajo svetovno pozornost ne samo vled anovi, ki je prepletana s sodobnimi delavskimi problemi, pač pa tudi radi privlačne tehnike in stila, ki se znatno razlikuje od drugih pisateljev v tem, da se je osvobodil sentimentalno-romantičnih tradicij in krenil na strogo realistično pot.

Za amaterske odre so njegova dela vled težke scenerije in neobičajnih karakterjev, trdi oreh — toda naša mladina dramskega odseka kluba 114 JSZ, zavedajoč se vzgojevalnega pomena, je šla preko vseh žrtv ter nam bo v nedeljo 7. aprila uprizorila v Slov. del. domu najizrazitejšo od O'Neillovih dram "The Hairy Ape". Avtor je šel po inspiracije v prekoceanski parnik, kjer se tam na dnu v kurilnici, pri kotlih, nazvanim "peklenska luknja", vršijo neme tragedije obupanih "izmečkov" — človeške družbe.

Prva slika nas popelje na parnik, ki je ravnokar zapustil newyorško pristanišče. V "sobi" za kurjače naletimo na skupino polgolih, pijanih kreatur, preklanjajočih v vseh jezikih. Njih poglavar je Robert Smith, vulgo Yank, produkt velemestnih niz — duševno skrajno omejen, toda silno močan in goril podoba spaka. Paddy je star Irec, ki le predobro ve, da iz te luknje ni izhoda, zato se uda v ušodo. Njegova tolažba je alkohol. V pijanem stanju prepeva v zabavo ostalim. V splošni razposajenosti letijo pikre psovke v mornarskem žargonu na upravo družbe, ki pa valed ignoranca ne dosežejo učinka. Najrazumnejši med njimi je pač neki Long, ki je nekje slišal zvinito o socializmu. Njegovi radikalni nazori pa naletijo pri ostalih na odpor. Yank zmeče biblijo, zveličavno armado, socializem in kapitalizem — vse v en koš. To godlo potem z brutalno silo servira ostalim. Besedo povzame Paddy, ki na melanholičen način vzbuja spomine nekdanjih dni. Odgovarja mu grogovit krogot, pomešan s ciničnimi opazkami. V tej atmosferi zatuli sirena, nakar odidejo vsak na svoje mesto.

V drugi sliki se pojavi kurilnica v parniku — neznosna vročina. V ogromnih pečeh bruhajo plameni, v kotlih pa sika para, ki goni stroje, ki povzročajo, da drvi parnik petindvajset vozlov na uro po morsk gladini. Naši junaki so del teh strojev. V enakomernem tempu nalagajo premog v peč. Pot jim curkoma lije po životu. V njih je umrl vsak človeški čut. To je njih dom. Svoje peči negujejo, kot mati dte. Zavedajo se, da je od njih odvisna usoda parnika — toda o izboljšanju položaja nimajo pojma. Tedaj pa zatuli sirena. Strojvodje hodejo še več pare. Yank preklinja, da se trese parnik. Medtem pa vstopi glavni strojvodja, v spremstvu hčerke jeklarskega magnata, Mildred Douglas. Prišla se je naslat ob trpljenju ubogih kurjačev. Ko pa zagleda napol gole, kosmate in črne postav — med njimi divjega Yanka — zakriči: "Take me away! Oh the filthy beast!" To je pa tudi Yanku dovolj. — "Goddamn yuh!" pravi, ter vrže z divjo silo lopato za njo in prisreže mašečevanje.

Tretja slika, kot prva: kurjači obedujejo. Vsi so umrli, le Yank sedi umazan in zamišljen. Tovariši se norčujejo iz njega. Ugotovili so, da je zaljubljen v lepo Mildred. On jim pa odgovarja, da ne skuša misliti. V resnici pa kuje načrt mašečevanja proti Mildred in vsej bogati zalet. Tovariši ga v tem podpirajo. Sledi daljša diskuzija, nakar jo Yank sklene umoriti, a mu ostali preprečijo.

V četrti sliki nas avtor popelje na Peto ulico v New York. Nadelja jutraj. Newyorška elita je v cerkvi, Yank in Long pa ogledujeta v izloženih oknih bogastvo Pete ulice. Komercializem in toplo sonce, sta si v velikem nasprotju. Zato se naša junaka čutila tuja v tem delu

mesta. Yank ima fiksno idejo, da je treba bogatine pobiti in vse to bogastvo uničiti, dočim se Long zavzema za marksistično, vzgojo ljudskih mas. Yank ga zavrne s pekočim sarkazmom, čes, da ravno sedaj molijo bogatini še za več denarja. V spomin si pokliče svojo tužno mladost. Iz tega položaja ga zbudijo ofrakani verniki, ki prihajajo iz cerkve. Yank jih prične izživati. Konečno prisilijo nekega trebušnika k lofuto. Došla policija napravi konec njegovi direktni akciji.

Peta slika. Ječa na Blackwells otoku. Yank sedi v pozni Rodinovega misleca v celici. Glavo ima v obvezah od policijskih krepelcev. Demišlja si, da je v resnici poročena opica. Sojetniki ga smatrajo prifrknjenim. Med njimi so člani unije IWW. Njih ideologija je Yanku nova. Tolmači si jo na svoj način. Bombe — dinamit — bodalo — apelirajo na njegovo duševno stanje zelo ugodno. Yank si želi na svobodo. S svojo gorilsko silo skrivi železne palice kot žico. Po kratkem boju ga pazniki ukrote, nakar mu oblečejo prisilni jopič.

Šesta slika. Mesec pozneje. Scenerija glavni stan unije I. W. W. V lokalu sedijo in pušijo mornarji, stavbniški delavci in drugi. Na pozorišče pride Yank z željo, postati član unije. Ko ga sprejmejo, jim razodene svoje nazore o direktni akciji. Zahteva dinamit, s katerim bo pogol Douglasove jeklarne v zrak. Tajnik, misleč, da ima pred seboj špijona-provokaterja, ukaže možem, da ga vržejo na cesto. Razočaran nad tem početjem, smatra unije za bunk. Kolo v njegovi glavi se zopet zavrti v drugo smer. Prične sanjati o ženi, otrokih, ušvih volitvah in drugih lastnostih, ki dičijo poštene državljanke.

V sedmi sliki najdemo Yanka v zoologičnem vrtu. Ustavi se pred opičjo kletko. Opice so mu po godu. Prične jih primerjati s seboj ter pride do zaključka, da se nahajajo v ugodnejši situaciji kot on. Previdno odpre vrata kletke ter izpusti opico ven, dočim zleze sam notri. Po vseh teh napetih doživljanjih spozna Yank, da hairy ape (poročena opica) ne spada drugam kot v kletko.

To so le skromni izvlečki iz te drame, ki pa dosežejo v originalu popolnejši učinek. O'Neill je v tem delu globoko posegel v človeško dušo. Podri je zid predsodkov proti organiziranemu delavstvu. Podal nam je jasno sliko človeških vrlin in hib. Dotaknil se je boja med delom in kapitalom. Kot v Adamičevem "Dinamitu", tako tudi v tej drami zavzemajo "Wobblji" prominentno mesto, kar ima seveda svoj izvor v zgodovinskih bojih, ki jih je ta unija vpeljala v korist delavstva.

Frank Česen.

Delo, društvo in radio

Rittman, O. — Dasi so delavske razmere pri nas še precej povoljne, ne more nihče dela dobiti, kar naj služi rojakom, ki so me glede tega pisemno vprašali, v pojasnilo in odgovor. Tukaj je mnogo brezposelnih, kakor jih je vsepovsod širom A-

merike. Čim se razmere izboljšajo, bom o tem poročal takoj v Prosveti.

Na društvenem polju nřmamo posebnih uspehov, kajti večina tukajšnjih rojakov je že zavarovana pri SNPJ.

Pred par tedni sem čital v Prosveti dopis br. J. Snoja, v katerem je nekoliko pokritiziral slovenski radioprogram v Clevelandu. Kakor izgleda, je to vendarle nekaj pomagalo, kajti takoj prihodnje nedeljo smo slišali pevski mešan zbor iz Barbortona, ki je izvrstno zapel slovenske pesmi. Upam, da se še oglašijo in tako izboljša program. Prošlo nedeljo pa sem slišal radioprogram, ki mi je prinesel slovensko pesem iz Akrona ob 11.45 dopoldne. Pel je rojak John Rozman in spremljal ga je Fr. Zupc na harmoniko. Zeleti je, da bi ju slišali vsako nedeljo. — Pozdrav vsem čitateljem, dnevniku Prosveti pa mnogo uspeha! S. Strimlan, 488.

Odgovor in pofatilo

San Francisco, Calif. — V Enakopravnosti št. 61 je bil objavljen dopis iz San Francisco, ki ga je podpisal John Movern. Ni moj namen, da bi mu odgovarjal na dotični dopis, ker on ga ni pisal, ampak je podpisal, zato ga pomilujem, ker se pusti rabiti za "rubber stamp". Rad bi pa vedel, kje in kdaj je dotičnik slišal Chas. Pogorela, da bi ogovarjal eno ali drugo organizacijo? Charlie sploh ni vedel, da je društvo SSPZ v San Francisco, dokler mu nisem jaz povedal, in kar je Charlie povedal, je povedal resnico.

Ako se dotičnik šteje za gl. odbor SSPZ in svoje društvo št. 46 za gl. urad zveze, je Charlie že dobil svoj ukor. Ker pa vem, da Charlie Pogorelec pozna gl. odbor bolj ko ga morda dotičnik, vem, da bo njegove laži preželi. Ako se pa dotičnik šteje za zvezo in društvo, zakaj ga ni takoj kaznoval, posebno takrat, ko mu jih je Charlie povedal v obraz, kaj misli o njem? Zakaj? Zato, ker se mu je le rezal ko cigan belemu kruhu.

Ako je po mnenju dotičnika žalil zvezo, Charlie ni tega vedel, ker on ni vedel, da ima zveza svojo podružnico v San Francisco; dokler mu nisem povedal številke in kdo so društveni odborniki, ni Charlie nič vedel o njem. Torej kako bi on mogel ogovarjati organizacijo, ki je še v mislih ni imel? Valed tega se gl. odboru zveze ni treba razburjati glede dopisa, kajti Charlie, da bi jaz vedel, ni žalil nobene organizacije tiste čase, ko sem bil jaz z njim, in bila sva skupaj vsak dan.

Edino to bi rad vedel, kako dotičnik ve, kaj je Charlie govoril na klubovem večernem sestanku, kajti baš takrat, ko je Charlie govoril, se je nahajal drugje. Ako ni to resnica, naj pove, kje sem ga našel in kaj sem mu obljubil, njemu kot tajniku kluba.

Ni moj namen, da pišem ta dopis le zato, da bi bilo moje ime v časopisu. Moj namen je le ta, da čitatelji izvedo, da ni resnica, kar je bilo zapisano v Enakopravnosti št. 61, in da vsi morebitni zadevni dopisi, ki se bi glasili pod raznimi imeni, so le "rubber stamp". Vse to, kar sem zapisal in še več, sem že osebno povedal dotičniku in mu bom še več povedal, ker se mi divja vsak dan. Moj namen je

le ta, da ohranim dobro ime izobraževalnemu in dramskemu klubu "Slovenija", dasiravno jo je tajnik zavozil; nekdo mora biti prvi kočijaž, da izpelje iz grape. Kot predsednik kluba sem bil navzoč, se nisem skrival, in kot predsednik kluba sem povabil Chas. Pogorela, naj spregovori par besed na sestanku, kar je tudi storil; in po mojem najskromnejšem spominu, ni omenil ne zveze ne jednote, temveč nam je povedal, na kakšen način bi mi lahko pričakovali boljše čase.

Dotičnik ni tega govora slišal, torej ne vem, kako je prišel do zaključka, da je Charlie ogovarjal SSPZ, ko se je dotičnik vendar takrat skrival en blok stran dvorane. Ako bi bil dotičnik res naprednjak, kot se sam rad predstavlja, ne bi govoril stvari, ki jih je govoril dne 5. marca v SND. Znan pa mi je njegov namen, ker mi ga je on sam indirektno izdal. Njegov namen je, da očrni Pogorela pred člani SSPZ, ako bi jih slučajno vprašal za naročnino na Proletarca.

Vsekakor bi prosil dotičnika, da prihodnjik, ko piše dopise iz San Francisco, da se sam podpisuje, pa naj bodo priobčeni v Enakopravnosti, Amerikanskem Slovcu ali pa v Glasilu KSKJ, in ni treba drugih oseb rabiti za navaden "rubber stamp".

Kar se tiče življenja oziroma živahnosti pri društvu, je bolj na ničli, morda se pa bolj prebudimo v kratkem.

A. Lekman, 304.

Z obiskom pri svojih

Pittsburg, Kans. — Minilo je že 21 let, odkar sem prišla iz stare domovine, in uso to dolgo dobo sem prebila tu v mali rudarski naselbini, nekdanj poznani pod imenom McCormick. Pred leti je bilo tu več Slovencev. Ko pa so se s časom mnogi rovi izžrpali, in ker tu ni druge industrije, se jih je mnogo preselilo s trebuhom za kruhom v druge kraje.

Pred kratkim sem se namenila, da obiščem mojo hčer in brata v Detroitu ter brata v Chicagu. Dne 28. februarja sem se z busom podala na dolgo pot in po 34 urni vožnji sem srečno dospela v Detroit.

Človeku, ki ni vaju velikih mest, ni posebno prijetno, ko pride prvič v velemesto kot je Detroit, posebno ne, če nima človeka, da bi mu pomagal. Zame je seveda bilo drugače. Moj brat Jakob Ločnikar, njegova žena in prijateljci so skrbeli, da se mi ni bilo treba bati, da se zgubim. Ves čas mojega bivanja v Detroitu so skrbeli, da sem imela dovolj zabave in mi razkazovali detroitske zanimivosti. Težko mi je bilo, ko sem se posvajala od njih, posebno težko pa je bilo slovo od moje hčerke Mary Setina. Iskrena zahvala vsem za lepo postrežbo!

Dne 13. marca ob 9. zvečer sem dospela v Chicago, kjer sta me že čakala na postaji moj brat V. Ločnikar in L. Yenkele. Ker se mi je mudilo domov, sem se pomudila v Chicagu samo en dan, in ker je bil moj brat zaposlen, me je naslednji dan spremljala mrs. Zorko, s katero sem se šele prvič spoznala v gl. uradu SNPJ, kjer so me prijazno sprejeli in mi razkazali urade in tiskarno. Ko sva se z mrs. Zorkotovo poslovili od osebja v uradu SNPJ, me je peljala v čikaški downtown, kjer mi je razkazala kolikor je pač bilo mogoče v tako kratkem času. Pri Zorkotovih so mi dobro postregli v vseh ozirih, zakar se jim iskreno zahvaljujem.

Žal mi je, da je bil čas prekratek, da si bi mogla Chicago malo bolj ogledati, upam pa, da pride tudi ta prilika. Končno pozdravljam vse moje sorodnike in znance v Detroitu in Chicagu! Mam Setina, (9).

LISTNICA UREDNIŠTVA

O. G., Johnstown, Pa. — Imate prav! Dotične številke ima "The Chicago Daily News Almanac and Year Book, 1935", ki je zanesljiv vir za razne podatke, toda pomota v tej knjigi je, da je zamenjala milje za kilometre. Pravilno ima Jugoslavija 96.134 ameriških štirjaskih milj površine. V smislu s tem dejstvom je treba popraviti prejšnjo trditev, da je samo Texas v Združenih državah večji od Jugoslavije. V resnici je devet ameriških držav večjih, ki so: Texas, California, Montana, New Mexico, Arizona, Nevada, Colorado, Wyoming in Oregon. Hvala, ker ste nas opozorili.

Coughlinove "Socialne pravice"

(Nadaljevanje in konec.)

Nadaljnje točke Coughlinovega programa so:

"Točka 9. — Verujem, da farmar dobi polovico svojih stroškov tudi pošten dobiček."

V prvem članku te naše kritike Coughlinovega programa smo omenili "pravično mezdo", ki jo "father" zahteva za delavce, in tam smo dokazali, da je vsaka "pravična mezda" v kapitalistični družbi prazna fraza. Do danes ni nihče pojasnil, kaj je pravična mezda. Najbolje plačani delavci v Ameriki, ki so pred kratkim prejeli skoraj dva dolarja na uro (stavbniški) ali \$16 na osem ur — s čezurnim delom (over time) tudi \$20 na dan — vedno zahtevajo več in grozijo s stavko. Za njih ni bila niti ta dobra plača pravična!

Prav tako je s farmarji. Kaj je pošten dobiček? Koliko je farmarjev, ki bi potegnili črto in rekli: "Toliko je za nas pošteno in ne vzamemo!" Koliko je delodajalcev, ki bi rekli takisto? Kdo je sodnik, ki postavi merilo poštenosti?

Pošten ali priščen dobiček, kakor pravična mezda, so le besede za one, ki nič ne mislijo, vse pogoltno!

"Točka 10. — Verujem ne le v pravico delavcev do organiziranja, temveč tudi v to, da je dolžnost vlade, da zaščiti delavske unije pred interesi bogastva in intelekta."

To je nesmiselna zahteva. Kar delavci zahtevajo, ni jerobstvo vlade, marveč demokracija v dejanju, ne samo na papirju. Delavci bi sejo priznanje enakih pravic pred zakonom, ki jih imajo delodajalci — nakar se bodo imeli zaščiti pred "interesi bogastva in intelekta".

Tu je na mestu vprašanje, če je "father" Coughlin res tako iskren prijatelj delavskih in, kakršnega se dela. Federacija delavskih unij v Detroitu pravi, da ni. Ta federacija pravi, da je župnik Coughlin odklonil unijske davke pri gradnji svoje nove cerkve in najel sške pri delavce.

Nato sledijo štiri točke (11, 12, 13 in 14) glede davkov. Vsi "neproduktivni bondi" imajo odpoklicati; javni bondi ne smejo več biti prosti davčine; temelj obdavčenja se razširi na bogatine in one, ki lahko plačajo vlada mora poenostaviti izdatke in olajšati davčno breme delavcem z mršaviimi dohodki.

"Fathrove" točke glede davkov so kontradiktorna. Coughlin prej zahteva (točka 2) "pravično mezdo" za delavce, tako da bo vsak lahko vzdržal in vzgojil svojo družino na višini "ameriškega standarda dostojnosti", v 14. točki pa zahteva, naj vlada olajša davčno breme delcem, ki imajo mršave dohodke. Kako se to ujema? Kakšna pravična mezda bo to, če bodo dohodki delavca še vedno mršavi?

To velja do neke meje tudi za delodajalce, ki bodo pod kontrolo vlade. Vlada mora nacionalizirati banke, električni tok, olje in vse "Boga dane naravne zaklade", kar pomeni, da iz teh virov ne bo več davkov; ostanejo še lastniki tovarn za izgotovljene produkte in raztrgovci na drobno, a tudi ti — ker bodo pod kontrolo — bodo imeli priščen dobiček, torej ne bo dovolj za visoke davke. Odkod dati? In če privatni kapitalisti ne bodo hoteli proizvajati in distribuirati ob ošprijenem profitu, kaj potem?

Točka 15 zahteva konskripcijo kapitala v času defenzivne vojne. To je koncesija Ameriški legiji in vsem onim, ki sanjajo, da bi lahna kapitalistična vojna cenejša, če jo vodi vlada (čegava vlada?) namesto kapitalistov.

Coughlinov program "socialnih pravic" zaključen s 16. točko, ki se glasi: "Verujem, da mora stati svetost človeških pravic nad svetostjo lastninskih pravic; verujem dalje, da glavna skrb vlade mora biti za reveže, kajti bogatini lahko skrbje sami zase".

"Najboljši" program vseh časov je zapleten z blatom! Zaključen je s kardinalno konfuzijo in kontradikcijo! Razen bank, elektrike, olja in "od Boga danih naravnih zakladov" ostane vse pri starem, ampak lastniško pravo se mora podvreči človeškemu pravu! Kako? Koliko bo potem to pravo še vredno?

Vlada naj pa v glavnem skrbi za reveže! Reveži torej ostanejo! Reveži morajo biti — "Father" Coughlin zahteva socialno pravičnost, zahteva nacionaliziranje kredita in vseh naravnih zakladov (sirovin), zahteva pravično (!) plačo za delavca in pošten (!) profit za farmarja, zahteva olajšavo davčne butare za delavce — in v zvezi vsemu temu bodo še reveži, za katere mora skrbeti vlada!

Ali je to socialna pravičnost? Ne — to je socialna konfuznost!

Coughlinova "Unija socialne pravičnosti" sama v svojem programu niti besedice o socialnem zavarovanju delavcev. V Coughlinovi "socialno-kapitalistični" družbi to ni potrebno! Bodo vsi pravično plačani in pravično nagradjeni kljub temu, da bodo delavci še vedno imeli mršave dohodke, ko se pa delavci postarajo in pohabijo in izgube pravični zaslužek, tedaj jih vzame v roke vlada in jih izroči sveti cerkvi, naj jih nasičuje in pripravi za nebesa!

Kdo se navdušuje za ta program?

Ljudje — kot smo že rekli — ki nimajo glavi nič drugega kakor le ono, kar jim nudi natlačijo razni humbugarji a la "father" Coughlin.

Clarence Darrow (desno) in člana senatnega odseka, pred katerim je nedavno nastopil in žigosal upravo NRA.

Maksim Gorki:

MATI

SOCIALEN ROMAN

Nikolaj je umaknil roko, kakor da bi se bil opekel. Pesem je utihnila. Ljudje so obstali in obkrožili Pavla, ampak on se je prerinil naprej. Nastopil je molk, bilo je, kakor da bi se bil spustil z višav in obdal ljudi s prozornim oblakom.

Pod zastavo je stalo dvajset ljudi, nič več, ampak trdno so stali in vabili k sebi mater z bojznijo in z nejasno željo, da jim nekaj pove . . .

— Gospod poročnik, vzemite . . . to! — je zadonel enakomerni glas visokega starca.

Izegnivši roko je pokazal na zastavo.

K Pavlu je skočil drobni oficirček, zgrabil z rko za drog in zakričal:

— Izpusti!

— Roke proč! — je glasno dejal Pavel.

Rdeči prapor je trepetal v zraku, nagibal se na levo in na desno in se zopet vzravnil. Oficirček je odskočil in sedel na zemljo. Mimo matere je po bliskovito svignil Nikolaj, z iztegnjeno roko in skrceno pestjo.

— Zgrabite jih! — je zaklical starec in udaril z nogo na zemljo.

Nekoliko vojakov je skočilo naprej. Eden je zamahnil s kopitom — zastava se je zamajala, se nagnila in izgubila v sivi kopici.

— Oh! — je nekdo žalostno vzdihnil.

In mati je zatulila z zverinskim glasom. V odgovor ji je zadonel iz vojaške tolpe jasni Pavlov glas:

— Na svidenje, mama! Na svidenje . . .

— Živ sem! Name misli! — je dvakrat udarilo v materinem srcu.

Na prste je stopila, mahala z rokami in se trudila, da bi jo videla; nad glavami vojakov je ugledala okroglo obličje Andreja — nasmejalo se ji je, priklonilo.

— Ljubčka moja . . . Andrijuša . . . Paša . . . — je zaklicala.

— Na svidenje, sodrugi! — sta zaklicala iz vojaške tolpe.

Odgovarjal jima je mnogoglasen, raztrgan odmev. Z oken je prihajal, odzgor, a streh.

XXX.

V prsi so jo suvali. Skozi meglo v obeh je videla pred seboj oficirčka, njegov obraz je bil rdeč, napet; zadri se je nad njo:

— Proč, starka!

Odzgor dol ga je pogledala, pod njegovimi nogami je opazila drog zastave, prelomljen na dva konca — na enem je visel kos rdečega platna. Pripognila se je in ga pobrala. Častnik ji je iztrgal palico iz rok, jo vrge proč in teptaje z nogami, zakričal:

— Poberi se, pravim! . . .

Sredi vojakov je zopet razplamenela pesem: Na noge, delavci! Na plan!

Vse se je vrtilo, majalo, trepetalo. V zraku je šumel gost nemiren hrup, podoben zamolkemu brenčanju brzojavnih žic. Častnik je odskočil in razdraženo zavpil:

— Tiho! Narednik Krajnov . . .

Mati je zibaje stopila po konec droga, ki ga je častnik vrge proč, in ga pobrala.

— Zamašite jim gobce . . .

Pesem je zatrepetala, se trgala in utihnila. Nekdo je prijel mater za pleča, jo zasukal in jo sunil v hrbet . . .

— Beži, beži . . .

Louis Zajec (Milwaukee):

Moji doživljaji v svetovni vojni

(Nadaljevanje.)

Hiteli smo kopati järke, da se zavarujemo pred krogami, ki bodo pričele padati kakor hitro se bo zdanilo. Italijani so se vedno obstreljevali mesto in granate so užigale hiše. Proti jutru smo delo končali in se zarili v järke. Izza gore se je prikazalo solnce in opazili smo v zraku italijansko letalo, ki se nam je bitalo. Naenkrat je bilo nad nami in spustilo se je zelo nizko ter pričelo dajati signale, kar je pomenilo, da nas je opazilo. Nato je odletelo nazaj in dvajset minut pozneje so že pričele padati granate v našo jarko. Ena je padla prav blizu mene, vrgla mojega tovariša v zrak in ga raztrgala. Ena noga je padla zraven mene v jarek in sem jo hitro pobral in vrgel stran. Granata je ranila tudi drugega tovariša, kateremu sem priskočil na pomoč. Odbila mu je roko in hitro sem odtrgal kos svoje srjace in ga pričel obvezovati. Kmalu je padel v nezavest in uvidel sem, da mu ne morem rešiti življenja. Vrnil sem se na svoj prostor in pustil tovariša, ki je nekaj minut pozneje inkrvavel.

Granate so padale ves dan in z vseh strani je bilo slišati obupne klice ranjencev. Sele proti večeru so topovi nekoliko utihnili. Naše izgube so bile velike — polovica mojih našega oddelka je bilo ubitih in ranjenih. Prišlo je moštvo Rdečega križa, ki je pobralo ranjence in jih na vozovih odpeljalo v ozadje.

Jaz in moj tovariš sva dobila nalogo, naj odideva proti cesti, po kateri so imeli priti konji, noseti hrano vojakom v strelskih jarkih. Ko sva prišla do ceste, sva videla, da so jo italijanske granate skoro popolnoma razdejale. Vojaki, katere sva srečala, so nama povedali, da naših kuharjev niso videli. Tako sva tam čakala kake tri ure in končno sva zagledala konje in naše kuharje. Skupaj smo se vrnili na bojno črto in potem smo dobili vsak nekaj juhe. To je bilo vse, kar smo dobili, kajti kuharji so povedali, da so dva konja, ki sta nosila sir, kruh, meso in tobak, ubile italijanske granate. Bili smo žalostni, toda zadovoljiti smo se morali z juho.

Na večer smo dobili ukaz, da moramo järke pogledati, da bomo bolj varni pred italijanskimi krogami. Kopali smo vso noč in v železih nam je krulilo. Drug drugega smo spraševali, če ima kdo cigarete, toda nihče jih ni imel. Upali smo, da nam bodo te stvari prinesli konji naslednjega večera, če se bodo srečno prerinili skozi točo krogel do nas. Sele proti jutru smo odložili krampe in lopate in se poskrili v jarkih, da se zavarujemo proti italijanskim granatam. Solnce je prav močno pripekalo tisti dan in mučila nas je huda žolja, toda noben si ni upal iz jarkov, da bi šel po vodo. Bili smo se ognja iz strojnica, ki so pričele regljati, ako je kdo pokazal glavo.

Granate so padale več ur neprenehoma. Sele pozno popoldne so topovi nekoliko utihnili. Italijanske čete so potem otvorile ogenj na naše rezerve, ki so bile za nami. Vojaki so naskočili naše levo krilo, oddelke strojnica, toda ko so naše strojnice zadržale, sem opazil, kako se trupla italijanskih vojakov valijo v dolino. Po kratkem streljanju je bil nasok odbit. Slišati je bilo obupne klice ranjencev, ampak nihče se jim ni upal priskočiti

— Izpraznite ulico! — je zakričal častnik.

Deset korakov pred seboj je mati zopet ugledala gosto množico ljudi. Tulili so, kričali, žvižgali, se počasi umikali in se razlivali na dvorišča.

— Beži, hudič! — je zakričal materi na uho mlad vojak z brki in jo pahnul na trotoar.

Šla je opiraje se na drog, in nogo so se ji šibile. Da se ne zvrne, se je z drugo roko oprijemala za steno in plotove. Pred njo so se umikali ljudje, poleg nje in za njo so korakali vojaki kriče:

— Naprej, naprej . . .

Vojaki so jo prehiteli, ona je obstala in se ozrla. Na koncu ulice so stali v redki vrsti vojaki in zapirali izhod na trg. Trg je bil prazen. Sprej so se tudi zibale sive postave in se počasi pomikale proti ljudem . . .

Hotela je nazaj, a ne da bi se zavedla, je šla naprej; dospevši do vogala je zavila v tesno, prazno ulico.

In zopet se je ustavila. Težko je vzdihnila in prisluškovala. Nekje spred je vpilo ljudstvo.

Opiraje se na drog, je korakala naprej, pregibala obrvi, vsa potna; zgenila je z ustni, zamahnila z roko in kakor iskro so se razvzele v njenem srcu besede, užigajoč v njej trdovratno, močno željo, da jih izgovori, izkriči: Ulica se je zavila na levo, in za vogalom je mati ugledala veliko, gosto množico ljudi; iz nje se je razlegel silen glas:

— Iz obsteti, bratje, se nihče ne natika na bajonete!

— Kako so se držali? Mirno in brez strahu so stali, bratje . . .

— Da-a . . .

— Kakšen je bil Paša Vlasov! . . .

— In Malorus . . .

— Z rokami na hrbtu se je smejal, vrag . . .

— Ljubi moji! — je zaklicala mati in se vrnila v množico. Spoštljivo so se razmikali pred njo. Nekdo se je zasmejal:

— Glej jo — s praporem! V roki ima — prapor!

— Molči! — je strogo dejal drug glas.

Mati je široko razprostrla roke . . .

— Poslušajte . . . zavoljo Kristusa. Vsi vi — otroci moji . . . presrečni . . . pogledajte brez bojazni . . . brez strahu . . . kaj se je zgodilo? Otroci gredo po svetu . . . Naši otroci gredo, naša kri, za resnico gredo . . . pošteno iščejo pot do nove, ravne in široke ceste — za vse. Za vse vas, za vaše otroke so nastopili križarji pot. Iščemo novo solnce . . . svetlih dni . . . Po drugem življenju streme v resnici, v pravičnosti . . . dobro hočejo vsem!

Srce se ji je trgalo, v prsih ji je bilo tesno, v grlu suho in žgoče. Globoko v njeni notranjosti so se porajale besede velike, vse obsegajoče ljubezni, ji palile jezik in ga gibale vse silnejše in vse svobodnejše.

Videla je, da jo vse posluša, vse molči. Cutila je, da ji ljudje okoli nje verujejo, in v njej je rastle želja — čisto jasna — da požene ljudi za sinom, za Andrejem, za vsemi, ki so se izročili vojakom v roke, za vsemi, ki so ostali tam sami, od katerih so se ločili.

Ogleduje čemerne, pozorne obraze naokolo je nadaljevala z mehko silo:

(Dalje prihodnj.)

X

Tisti dan so se spet oglasili avstrijski topovi in pričeli metati granate na bližnji hrib, ki so ga zasedli Italijani. Dobili smo povelje, naj bomo na vse pripravljeni, ker sovražnik name-rava naskočiti naše pozicije. V tistem hipu so pričele padati italijanske granate okrog nas. Bilo je nekaj groznega. S tovaršem sva se stisnila in pričela tolažiti drug drugega. "Srečna bova, če prestaneta do noči to bombardiranje," je rekel tovariš in pričel klicati Boga in Marijo na pomoč. Meni se je zdelo njegovo početje bedasto, ker sem vedel, da molitev prav nič ne pomaga. Ako bi res vladal pravičen Bog, ne bi dopustil tega medsebojnega pobijanja. Tedaj pa je padla granata poleg naju, drobci železa so žvižgali v zrak, zajel je naju zelen dim, pritisk zraka pa naju je vrgel v nezavest. Tovariš se je prvi zdrnil iz nezavesti in nato je tudi mene zbudil. Gledala sva, če sva ranjena, pa ni bilo nič hudega, samo v usseh nama je zvonilo. Razumelo se, da sva bila oba silno prestrašena.

Granate so padale več ur neprenehoma. Sele pozno popoldne so topovi nekoliko utihnili. Italijanske čete so potem otvorile ogenj na naše rezerve, ki so bile za nami. Vojaki so naskočili naše levo krilo, oddelke strojnica, toda ko so naše strojnice zadržale, sem opazil, kako se trupla italijanskih vojakov valijo v dolino. Po kratkem streljanju je bil nasok odbit. Slišati je bilo obupne klice ranjencev, ampak nihče se jim ni upal priskočiti

na pomoč podnevi. Ko je na zemljo legla noč, pomoč ni bila več potrebna, ker so vsi ranjenci inkrvaveli.

Na nebesnem svodu se je pripravil vihar. Začelo je bliskati in treskati in kmalu se je vili ploha. Vsi smo bili kmalu premočeni in imeli smo tudi dovolj vode v jarkih, da ni bilo treba trpeti žeje. Deževalo je neprenehoma in stali smo morali do kolen premočeni v vodi, ki nam je segala že do kolen. Morali smo izkopati graben, da se je voda odtekala v dolino. Moštvo Rdečega križa je prišlo na pomoč ranjencem, katerih je bilo veliko število, ubite vojake pa so znosili v dolino in jim pobrali iz žepov listke, katerim smo rekli "mrtvaška ura" in na katerih so bila imena ubitih vojakov.

Ko smo izkopali jarek in se je voda pričela odtekati, je prišel častnik in nam ukazal, naj se pripravimo za odhod. Ko pridejo kuharji z živili, bomo šli na pomoč levemu krilu. Ukaza si nisimo znali tolažiti, zdelo pa se nam je, da bodo naše pozicije, ko smo že izkopali järke, zasedli Madžari, mi bomo pa morali koptati nove, kamor nas bodo poslali.

Kmalu potem so prišli kuharji z živili, katera smo s slastjo požili. Dobili smo tudi nekaj ruma in cigarete. Eno uro pozneje so res pričeli prihajati madžarski vojaki, da nas nadomestijo. Častnik je dal povelje za odhod in zabičil, da ne smemo pripraviti cigaret na pohodu, da nas ne bi opazili Italijani. Tako smo hodili kake dve uri po cesti, ki je bila nekoliko stran od bojne linije, naker je poveljnik odredil petnajstminutni odmor. Posedli smo ob cesti in radi bi bili kadili, a nihče ni imel suhih užigalic. Bili smo vsi premočeni in nahrbtniki in druge stvari, ki smo jih nosili s seboj, so bili za nas težko breme. Po dveh urah hoje smo spet dobili odmor in tudi užigalice, da smo lahko zapalili cigarete. Škatljičo užigalic mi je podaril neki častnik, ki sem ga vprašal, če jih ima.

Po odmoru smo nadaljevali našo pot in proti jutru smo dospeli do smrekovega gozda. Tu smo odložili nahrbtnike, ki so bili premočeni. Zeleli smo si solnce, da bi posušili svoje obleke, ki pa se ni hotelo prikazati izza oblakov. Nato sem šel jaz do častnika in ga prosil, naj nam dovoli zakuriti ogenj, da posušimo obleke, kar pa je odklonil. Dejal je, da bi Italijani lahko opazili dim in pričeli metati granate na nas. Ko sem se vrnil in povedal tovarišem, da ne smemo imeti ognja, me je tovariš prosil za užigalico, češ, da bo zapalil cigareto. Cigareto je res prižgal, potem pa papir, ki ga je vtaknil v duplino starega borovca, ki je pričel goreti. Rekli smo mu, naj ogenj takoj pogasi, a nas ni hotel poslušati. Dejal je, da hoče posušiti obleko, pa naj se zgodi karkoli.

(Dalje prihodnj.)

Frideric Boutet:

TETA

Ko je mlado dekle vse povedalo, je nastal iz zadreg, ki jo je delala še mikavnejša, kratak molk, da se je slišalo, kako padajo kapljice dežja na liste vrtnice v Auteuil. Gospodična Daloisova je poslušala izpoved svoje nečakinje, polna zadrževanja nemira.

— Moja mala Kristina, — je dejala slednjic z grinjenim glasom, — to, kar mi pripoveduješ, me preseneča, žalosti, boli . . . Pa menda vendar ni to res? Tega fanta vendar ne moreš ljubiti, saj ga nisi dobro ne poznala. Ne moreš ga ljubiti. Pa tudi verjeti mu ne moreš, da te ljubi . . .

— Toda, tetka, zakaj pa ne? Da, verjamem mu.

— Otrko, to je neumnost . . . Res nisem pričakovala od tebe take lahkomiselnosti in lahkovernosti . . . Ti, ki ti že dvajset let vteparam v glavo svoje izkušnje, ti, ki sem te tako svorila pred lažnjivostjo moških, ti a tako dobro vzgojo, pa hočeš nastesti sladkim besedam prvega moškega, ki si ga srečala . . . tega gospoda . . . Cherbina . . .

— Cherbina, teta, Raoul Cherbina. Srečala si ga že večkrat v družbi.

— Kamor bi te sploh ne bila smela voditi . . . Mla Kristinka, ko sem te vzela po smrti tvojih roditeljev kot ubogo siroto k sebi, sem prisegala sama sebi, da bom vzgojila iz tebe energično,

proti izdajstvu življenja dobro oboroženo ženo. Hočem, da ti bila srečna, čuvam te, da tvoja mladost, tvoja nemožnost, tvoje premoženje ne postane plen brezvestnega sleparja. Da, veliko premoženje imaš in tvoj Cherbain bo nemara lovec dote, nič drugega. Mlado, bogato dekle, to je kaj zapeljivo. Lahko ga je omahniti oskubsti, zapustiti. Res se spominjam, da sem tega gospoda videla: lep fant, ki se dela sanjavega in romantičnega, ki hlini preprostost, iskrenost . . . To je pravi tip pustolovca, dete moje . . . Kaj pa veš o njem? Kaj dela? Ali se sploh piše Raoul Cherbain?

— Toda tetka, zakaj pa ne? — je dejala Kristina solznih očih. In . . . mislim, da je bogat. (Nikakor mu ne gre za mojo doto . . . o tem sem prepričana.)

— Jaz sem pa prepričana o nasprotnem. Ne morem dovoliti, da si pokvariš življenje. Vidim, da se mi ni posrečilo naučiti te pameti, previdnosti in modrosti. Drago dete, usoda nas žensk, če smo čustvene in zaupljive, je žalostna, ker smo igrači sebičnosti, krutosti, koristoljublja in lažnjivosti moških. Čuj, Kristina, povem ti vse; o meni misliš, da sem starokopitna, nezaupljiva in krivična brez povoda . . . Toda jaz vem, vidiš, dete moje, jaz vem, koliko so vredne prisage ljubezni . . . Vse ti povem. Povem ti, kako je bilo moje lastno življenje sterto, baš v podobnih okoliščinah, kakor so tvoje, v katerih bi uničila svoje življenje, če bi verjela temu pustolovcu.

Gospodična Daloisova je obmolknila; nadaljevala je z razburjenim in trpkim glasom: Bilo mi je trindvajset let. Bila sem sirota kakor ti, toda brez opore, brez dobrega sveta in brez izkušenj. V svojo nesrečo sem bila bogata in lahko sem svobodno razpolagala s svojim premoženjem. Seznanila sem se z lepim mladeničem, bogatim na telesnih in duševnih vrlih. Pisal se je Gaston de Trevieres. Lajal je za menoj . . . Poslušala sem ga . . . Ah, kakor ti, sem imela tudi jaz nežno, odkrito, zaupljivo srce. Verjela sem mu, ljubila sem ga . . . ljubila strastno, slepo. Da, verjela sem njegovim prisegam in v tistih osmih mesecih, kolikor je trajala najina zaročna, sem bila najarečnejša ženska. Živela sem samo zanj . . . Bil mi je vse na svetu, Kristina. Lagal mi je, da ima rodbinsko posestvo in dal si je od mene izplačati pod lažnim hipotekarnim jamstvom dokaj visok znesek. Ko sem mu skrivaj izročila denar, sem se zjokala od veselja, da ga je sprejel. Čez tri dni je pa izginil . . . Pozneje sem zvedela, da se sploh ni pisal Gaston de Trevieres in da je bil že dvakrat obsojen za podobne sleparije. Milala sem, da bom umrla od bolesti, aramote, groze . . . umaknila sem se iz družbe za vedno. Zaprla sem se tu v to vilo in več let je nisem zapustila, razen če sem šla k svojim siromakom. Moje srce je bilo za vedno mrtvo . . . Pozneje sem našla nekaj utuhe v materinski nežnosti do tebe, mila Kristina. Toda pozabiti nikoli nisem mogla, kako podli znajo biti ljudje. Tega ne bom nikoli pozabila.

Gospodična Daloisova je obmolknila, solze so ji počasi prišlele po zgrbanjenih licih. Tudi Kristina je plakala.

— Teta, kako nesrečni ste bili. — je dejala nežno. In globoko pretresena je pripomnila:

— Bože moj, kako strašno je življenje!

— Dete moje, res sem bila zelo nesrečna in baš zato te svarim pred intrigantom, ki te zasleduje. Odkričaj se tega Cherbaina.

— Toda teta, on se zdi tako iskren . . . Ne, saj ne morem verjeti . . . Da bi mu šlo samo za mojo doto? Ne, ne, to ni mogoče.

— Kristina, ti si nedolžen otrok, moške pokvarjenosti ne poznas. Toda počakaj, jutri pojdem k notarju Croisette, ki zastopa naše interese. To je predvaren mož, diskreten in zanesljiv. Poznam ga že dobrih trideset let. Bil je kandidat pri notarju mojega očeta Bonu. Povem mu, kako in kaj, in naprosim ga, naj se previdno informira . . . Toda verjam mi, draga moja, da bo tako, kakor ti pravim . . . Žalibog bo tako . . .

Gospodična Daloisova je šla drugi dan res k notarju Croisette. Obljubila ji je, da bo za-

devo takoj uredil, da bo zbral potrebne informacije previdno.

Kristinka je nestrpno čakala, kaj bo zvedel. Zdal je zmagovalo v nji zaupanje v ljubezen, zdaj zopet jo je kruto težila vera v tetino izkušnost. Končno je prišel notar Croisette nekega popoldne osebo v Auteuil in v staromodnem salonu ga je čakala gospodična Daloisova s Kristino, ki je hotela prisostvovati razgovoru.

Notar Croisette je bil suh, plešast mož; nosil je zlata očala, skozi katera so gledale bistre, srepe oči.

— Govorite vpričo moje nečakinje, gospod notar, — je dejala gospodična Daloisova. — Ubogo dete, bodi pogumno — je zažepetala Kristini na ušesa in jo prišla za roko. Drhteč po vsem telesu je Kristina čakala, kaj bo povedal mož zakona.

— Raoul Cherbain, — je spregovoril Croisette s počasnim in odmerjenim glasom, — je iz ugledne rodbine v Anjou. Ima lepo premoženje, ki mu donša osedemdeset tisoč frankov letno.

— Bogat je, bogatejši od nje! — je vzkliknila gospodična Daloisova presenečeno.

Notar je priklinal in nadaljeval:

— Raoul Cherbain ima v okraju Indre-Loire krasno posestvo. Kar se tiče morale, mu ni kaj očitati. Neki moj klient je njegov sorodnik in govoril je o njem zelo pohvalno. Raoul Cherbain je študiral v Parizu na liceju Ludvika XIV., potem je bil vpisan na juridični fakulteti. Notar Croisette je naštel še mnogo vrlih Raoula Cherbaina. Gospodična Daloisova je bila tako presenečena, da je izpustila Kristino roko.

— Gospod Croisette, ali je to res? Ste prepričani o tem? — je vprašala notarja, ko je končal.

— Seveda sem prepričan, — je potrdil Croisette.

— Dobro . . . Imenitno, — je jecljala gospodična Daloisova.

— Kaj takega pa res nisem pričakovala. Imenitno . . .

In naglo se je obrnila ter odšla iz salona, nedvomno, da bi se na samem pomirila.

Nepopolno srečna je planila

Kristina k notarju Croisette ga prišla za obe roki.

— Ah, gospod, kako sem! Kako dobri ste!

Croisette se je zasmejal.

— Nisem dober, gospodičar, pravičen sem. Gospod Cherbain je fant od fare, vreden ljubezni.

— Ne razumem pa, — je daljevala dekle, kako je moja teta pri vsej svoji lažnosti mislila, kaj takega, da je pa to čisto naravno po njeni nesreči, ki jo je nekdo la-

— Zares strašni, gospod Seveda mi je vse to znano, njena žalostna preteklost!

— Nedvomno je bil njo ložaj podobem mojemu, — je daljevala dekle — in kako moja teta, ki je toliko in po krivdi trpela — bala se Toda morala bi bila pomisliti niso vsi moški enaki.

— In vse ženske tudi ne, pripomnil notar Croisette, lo je pomislil, potem je pategnil Kristino pred zrcalo koč: Pojasnim vam to: pogled se v zrcalo, pogledite svojo svojo polt, svoje lase, svoje svojo postavo . . . No, gospodna, vaša teta je bila pred nesrečo in po nji tako grda, kor ste vi lepi. Da, obupno da . . . Bilo je res izključno bi se kdo zaljubil v njo, če je bila dobrega in plemenite srea . . . Bila je neumna, k sploh upala . . . Slepar, ki tako osleparil, je imel mozačetku namen oženiti se z — seveda ga ne opravičuje da bi užival vse njeno premoženje. Toda pozneje najbrž ni dovolj poguma . . . Zato jo je obral samo deloma, boje zakonskega življenja z njo. Ne trdim tega. Toda bila je pregrda . . . Nikoli ni tega dela. S tem je pojasnjena njena zmotna. Nikoli ni vedela, kako da je.

Ali ste že naročili Prosto ali Mladinski list svoj prijatelju ali sorodniku domovino? To je edini trajne vrednosti, ki ga mal denar lahko pol svojcem v domovino.

Najhitrejša direktna vožnja v JUGOSLAVIJO

na največjih in najmodernejših parnikih, ki redno plujejo v vaše domovine. Plujejo iz New Yorka v Jugoslavijo.

ROMA 20. apr. — SATURNIA 17. maja — CONTE GRANDE I. junij

Poslužite se te hitre vožnje in udobnosti ter ekonomije, da greste DIREKTNO v vaše domovine. MILO PODNEJNE SOLNČNE JUŽNE VOJNE so pomagale na udobnostih in pri lahavi moderne udobnosti, prijateljska postreba in izvrstna kuhinja.

Preko Genova — 15 urah v Jugoslavijo

REX (svetovno najhitrejši parnik) 27. aprila, 25. maja

CONTE DI SAVOIA 13. aprila, 11. maja, 8. junija

Oglasite se pri kateremkoli našem agentu ali na: 333 N. Michigan Ave., Chicago, Ill.

Italian Line

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čestitke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hr